

Aiguafreda és el país de l'aigua i de la frescor, i és el poble un paradís que té fonts en abundor

Oscar Farrerons,
Dr. arquitecte, estudiós del Montseny.
Universitat Politècnica de Catalunya

Adrià Corella,
Estudiant de Sistemes Microinformàtics.
ACM Fotografia.

El Montseny

El massís del Montseny és un mosaic de paisatges mediterranis i centreeuropeus característic per la seva biodiversitat. Les diferències d'humitat i temperatura expliquen la variada vegetació que es desenvolupa al Montseny, amb formacions vegetals típiques mediterrànies com alzinars, suredes i pinedes a les cotes més baixes, fins a la muntanya mitjana plujosa d'alzinar muntanyenc i rouredes a les cotes altes. Prop dels cims trobem entorns subalpins amb matollars i prats culminals. La fauna montsenyenca es caracteritza per l'existència d'espècies típiques centreeuropees a les zones altes i per la fauna pròpia d'ambients mediterranis a les parts baixes, amb al voltant de 270 espècies de vertebrats i uns 10.000 invertebrats. Un dels elements indissociables del Montseny és l'aigua en general i les seves nombroses fonts en particular.

Projecte Fonts del Montseny

El projecte "Fonts del Montseny" és un treball de recerca de més de dos anys de feina, portat a terme pels autors signants d'aquest escrit, i que a més de varis articles, conferències i ponències en congressos ¹, s'ha concretat en una exposició itinerant que ja ha visitat Arbúcies, Sant Celoni, Breda, Viladrau, Riells i Viabrea, i que al desembre 2018 podeu visitar a la Sala de Plens de l'Ajuntament d'Aiguafreda. Després l'exposició es desplaçarà a Sant Pere de Vilamajor, Granollers, Barcelona, Taradell, Vic, Girona....

Es tracta d'un projecte de recuperació de la memòria de les fonts del Montseny que consisteix en la documentació dels brolladors i, simultàniament, en un treball de camp amb la ubicació georeferenciada, fotografies i la descripció acurada de la font i de l'entorn. A hores d'ara ja hi ha indexades més de 760 fonts en el total de la Reserva de la Biosfera del Montseny, que es poden consultar al web "Projecte Fonts del Montseny" ² i al googlemaps homònim ³, així com a les xarxes socials. És un treball de naturalesa teòrica, en el qual s'han consultat més de dos centenars de

¹ <http://futur.upc.edu/OscarFarreronsVidal>

² <https://fontsdelmontseny.wixsite.com/fontsdelmontseny>

³

<https://www.google.com/maps/d/viewer?hl=es&mid=1NR7adiDk2597xsoOa7sFAvUucBE&ll=41.77379618536315%2C2.421964986732519&z=12>

referències bibliogràfiques varies, i a la vegada de caràcter empíric, doncs hem visitat in situ les fonts, a vegades gràcies a les indicacions de les referències, i moltes d'altres gràcies a tota la gent del país, tots aquells homes i dones que coneixen el seu territori més proper com una extensió de casa seva. Gràcies a ells, i gràcies a tots els autors que van escriure sobre el Montseny abans que nosaltres, avui podem presentar aquest treball de recerca de les "Fonts del Montseny", un treball inacabat (doncs amb prou feina hem estat a la meitat de les fonts indexades en el moment d'escriure aquest article), però que esperem anar completant i millorant amb l'ajuda de tots. ⁴

Les fonts d'Aiguafreda

Aiguafreda és un dels divuit municipis que formen part del Parc Natural del Montseny i de la Reserva de la Biosfera del Montseny ⁵. És un terme de transició entre les comarques del Vallès Oriental i d'Osona. Té una població censada de quasi 2.500 habitants (2016) en sols 8 km² de superfície, el que fa que sigui un dels municipis montsenyencs de més densitat poblacional (313 h/km²). La població es concentra al voltant del Congost i la carretera. L'actual nucli creix al voltant d'una ferreria que ja existia al 1553, i que cent anys més tard ja agrupa una vintena de famílies. Al 1675 s'hi edificà una església que al 1877 esdevé parròquia que prengué el nom de l'antiga Sant Martí de Congost o Aiguafreda de Dalt.

La primera referència del topònim Aiguafreda apareix en llatí "Aqua Frigida" l'any 898 en l'acta de consagració de l'església de Sant Martí del Congost per part de l'Abadessa Emma, en que ja es cita la font Fresca, de manera que podem afirmar que la relació d'Aiguafreda amb les fonts bé de molt lluny. Per altra banda destacar que a hores d'ara tenim identificades una trentena de fonts d'Aiguafreda, el que suposa aproximadament el 4% de tots els brolladors de la Reserva de la Biosfera, quan Aiguafreda suposa sols el 1.5% de la seva superfície.

Però potser el veritable encant de les fonts d'Aiguafreda no és tant el seu nombre elevat, sinó lo variades que són. Hi ha fonts situades a les cotes més elevades del terme, com la [font de la Gallina](#) o la [font del Saní](#). N'hi ha d'urbanes com la [font de Cal Baldomero](#) o la [font del Casal Sant Jordi](#). D'agradeses com la [font del Pati](#). Existeixen les fonts humitoses com la [de la Granota](#). Les generoses, com la [font de l'Abadessa](#). Les romàntiques com la [del Lleó](#). Les fonts perdudes com la [de la Llobeta](#) o la [del Saüc](#), o mig amagades com la [font de les Acàcies](#) i la [Fontica](#). Les històriques com la [font Fresca](#) i la [font de la Plaça](#). Algunes es troben annexes als masos, com la [font de la Casanova de Sant Miquel](#). Altres són captivadores com la [font dels Balços](#), jogasseres com la [font dels Enamorats](#), misterioses com la [font Amiga](#), o portentoses com la [font del Pontasco](#). Inclús hi ha fonts a l'exili municipal, com la [font del Pinós](#).

Aiguafreda és terra de fonts, tal i com explica el poema de J. Asmarats ⁶ ja en la seva primera estrofa, i que ens ha permès d'intitular aquest article:

*Aiguafreda és el país
de l'aigua i de la frescor
i és el poble un paradís
que té fonts en abundor*

⁴ Podeu enviar-nos les vostres aportacions i opinions a @fontsdelmontseny

⁵ El Parc Natural suma un total de 310 Km² (31.000ha), la Reserva de la Biosfera 551 km², quasi el doble que el Parc.

⁶ El programa de la Festa Major d'Aiguafreda de 1927 conté una poesia titulada "Les fonts d'Aiguafreda", que en 28 estrofes apareixen una seixantena de fonts. És signada per J. Staramsa, pseudònim de Josep Asmarats i Viñas, periodista prolífic que va col·laborar a moltes revistes humorístiques de finals del XIX. Al 1952/53 el poema va ser reproduït al programa de la Festa Major per Albert Cruells, que ja feia esment que era una reproducció del programa del 27, però des d'aleshores molta gent creu que l'autor era el Cruells i no Asmarats.

En aquesta poesia l'autor ens narra en vint-i-vuit estrofes les característiques d'una seixantena de fonts d'Aiguafreda i rodalies. En ella es veu reflectida l'estima dels aiguafredencs per les seves fonts, i malgrat lo exigü del seu terme municipal, com aquesta estima sobrepassa els estrictes termes municipals per gaudir de les fonts de la vall de l'Avenco del costat de Tagamanent, i de les fonts properes de Centelles i Sant Martí de Centelles.

L'altiva [font de la Gallina](#) (GPS: 41.792053, 2.276256) és situada a l'extrem nord del terme municipal, poc per sota de Can Brull. La font pràcticament és l'origen del torrent del Til·ler, que desguassa a la Riera de l'Afrau a l'alçada de la Bauma de Gusuac. Podeu accedir a la font pujant per la pista que des d'Aiguafreda de Dalt ens porta fins al Bruguer i al GR2 ja al Brull. Després de passar per la font Amiga i la Fontica, 300 metres més tard, arribarem a una paella molt tancada, des d'on s'origina un viarany clos amb una carena metàl·lica que ens porta de seguida a la font de la Gallina. Es tracta d'una bella font, constituïda per un mur de pedra seca adossat al marge, construït a dos nivells formant un banc a banda i banda, sempre recobert de molsa. La part central és més voluminosa, amb una pedra en baix relleu decorat amb la imatge d'una formosa gallina. L'animal sembla fet amb un motlle sobre una base de morter, amb la part inferior amb el nom de la font gravat. El brollador és un petit tub, del qual no és té notícia que ragi, sota el qual hi ha una pica quadrada de pedra per on hi arriba aigua de la muntanya enllà. En un costat de la font, sobre una cota superior, hi ha un dipòsit tancat, des d'on surt una canalització que va fins al costat de la font. Per salvar el camí que passa per sobre, hi ha un petit pont de pedra.

La [font del Saní](#) (GPS: 41.780361, 2.272161) és emplaçada sota els Cingles del Saní, a la soleia propera a les runes del mas homònim. Podeu accedir-hi des d'una pista forestal que puja en molta pendent des de la Casanova de Sant Miquel, al camí de la Riera del Pujol. Aquesta pista en zigzagues porta fins a Can Serra de l'Arca, ja al GR2. Quan pugeu, a 1400 metres aproximadament trobareu una desviació del camí en direcció nord-est que us portarà a les runes del mas Saní i passant aquest un centenar de metres més pel corriol trobareu la font. Des de la font les vistes de l'obaga de la Serra de Picamena és especial, coronada al capdamunt per Sant Cebrià de la Móra. La font és un senzill broc d'acer encastat a la paret del rocam, de poca alçada, i al terra un ben format bassal de pedra rectangular. El lloc és humitós a pesar de l'alçada i d'estar a la soleia, i quan hi hem estat nosaltres (inclús al mes d'agost) rajava un filet d'aigua constant, tot i que petit.

Font del Saní
(Foto Adrià Corella)

La urbana **font de Cal Baldomero** (GPS: 41.7657, 2.2538) la trobem a l'inici del carrer Avencó, just quan el vial comença a remuntar la riera homònima, és per això que també rep el nom poc original de font del carrer Avencó. No hi ha un nom oficial de la font, de manera que els més vells en diuen font del carrer Brucà, que era el nom del carrer abans que li possessin l'actual. Altres també en diuen font de Cala Curta que és la casa que hi ha al davant de la font. En una enquesta portada a terme entre gent d'Aiguafreda ⁷, també van aparèixer els noms de font de la plaça de la Modista, i de font del Passeig, però majoritàriament era coneguda com a font de Cal Baldomero, referint-se al pati de la casa on es troba la font. L'obra de la font consisteix en una gran columna prismàtica de totxana, amb un rematat ressaltat amb rajoles de color blau, una mica recordant les cases d'estiueig modernistes. Al centre de l'obra una capelleta amb arc de mig punt tota perimetrejada de totxana de cantell conté el polsador per on avui surt l'aigua de xarxa a bona pressió. Una pica circular ran de terra permet el desguàs ordenat de l'aigua.

La **font del Casal Sant Jordi** (GPS: 41.767188, 2.252249) es troba en un costat del pati de migdia d'aquesta antiga casa d'estiueig ara reconvertida en casal. Està construïda en un mur de formigó, on s'ha fixat un emmarcament de pedra i un brollador central de forma sinuosa. L'aigua cau en una pica de pedra quadrangular. Sobre el brollador hi ha un plafó de la Mare de Déu de Montserrat. Al voltant hi ha un banc corregut i una taula feta amb una pedra de mola. El casal Sant Jordi és una torre noucentista construïda durant la primera meitat del segle XX amb el nom de Can Galí. A principi de la dècada de 1980 va ser adquirida per l'Ajuntament d'Aiguafreda, que va habilitar-ne una part com a Centre d'Assistència Primària i l'altra com a Casal d'Avis. Es tracta d'un edifici aïllat de planta rectangular que s'estructura en tres crugies. A la façana de la carretera de Ribes hi ha un plafó ceràmic amb la imatge de Sant Jordi. Davant de les façanes de migdia i tramuntana hi ha el seu magnífic jardí, amb la font, parterres i bancs per seure. A la part nord del jardí hi ha un parell d'alzines de gran port bellament formades.

L'agradosa **font del Pati** (GPS: 41.7888, 2.2575) la trobarem a Aiguafreda de Dalt, en el pla nord de l'església de Sant Martí, dins un recinte tancat que acull una petita zona d'esbarjo amb taules i bancs de fusta. L'aigua que brolla de la font es proveeix d'una antiga mina situada uns 60 metres al sud-est, raja per un broc d'acer inoxidable encastat a un muret de pedra i cau a una pica de pedra picada allargada i molt antiga. En el poema de l'Asmarats hi ha una estrofa que parla de la font:

*La sogra que es desbarati
si amb el gendre mal esta
l'envia la font del PATI
si es creu que allà patirà*

Font del Pati
(Foto Adrià Corella)

⁷ Tardor 2018 al Facebook Gent d'Aiguafreda (<https://www.facebook.com/groups/1454382881471014/>)

La humitosa [font de la Granota](#) (GPS: 41.775640, 2.253120), és difícil de trobar tot i ser relativament propera al cementiri. La millor manera d'arribar-hi és precisament des del cementiri, agafar el carrer de les Alzines i internar-se al bosc tant aviat la tanca metàl·lica del costat nord desapareix, cal descendir pel bosc en direcció al torrent dels Balços. Està situada sobre el mateix torrent, més aviat al costat nord. És una construcció recolzada en un marge, en forma de templet acabada amb arc de mig punt amb cinc gruixos de totxanes, que descansa sobre pilastres ceràmiques. La part interior superior està decorada amb trencadís de rajola vidriada, on hi ha destaca l'any 1913 si ens hi fixem bé, amb color blanc, blau, marró i una mica verd. Potser tot l'interior estava amb aquesta decoració en trencadís però ara sols en resta la part superior. A la part central del mur hi ha un forat quadrangular que permet veure l'interior de la mina natural, amb una petita bassa on es filtra l'aigua, que surt a l'exterior per un canaló entre pedra calcària. L'aigua cau en una pica semicircular i s'entolla davant de la font, on els senjars hi fan festa grossa a jutjar per com està de picat tot l'entorn.

La generosa [font de l'Abadessa](#) (GPS: 41.7885, 2.2576) és annexada a la paret dreta del pati d'entrada a l'església de Sant Martí, i l'aigua es proveeix d'una antiga mina situada uns 40 metres més amunt. L'accés a Aiguafreda de Dalt és senzill des de la font dels Enamorats. Des d'aquí podem fer-ho a peu remuntant la riera de Martinet per un paisatge molt agradable, o bé per la carretera que hi puja. Ambdós estan perfectament assenyalats. La font està en el mur de pedra de juntes obertes i ple d'herbam que tanca el recinte. A mitja alçada, l'aigua raja per un broc fet amb dues petites teules i cau a una pedra plena de molsa i regalima fins a un bassal semicircular a mig pam del terra sobre un replà empedrat. Al capdamunt del frontal hi tenim la imatge en relleu ceràmic de l'abadessa Emma de Sant Joan, filla del comte Guifré el Pelós, que dona nom a la font, majòlica signada E. Sther (sic). Al seu costat una placa de ceràmica commemora els 1.100 anys del naixement d'Aiguafreda de Dalt, quan l'abadessa Emma feu construir l'església. La placa és subscripta pels ajuntaments d'Aiguafreda, Centelles, Sant Martí de Centelles, Seva i Tagamanent, en agraïment a l'abadessa, que en l'acte de consagració de l'església va inscriure per primera vegada a la història els noms d'aquests pobles. A l'entorn podem gaudir de les vistes i del "comunidor", una glorieta formada per quatre columnes que servia d'aixopluc als qui prenien part de la cerimònia religiosa per defensar els conreus de les pedregades.

La romàntica [font del Lleó](#) (GPS: 41.7766, 2.2495) és emplaçada al nord del nucli edificat d'Aiguafreda. Si sortiu per l'antiga carretera N-152 cap a Vic, a la dreta trobareu el carrer de la Llobeta. És un carrer amb poques cases que, un cop creuat el carrer de la Ginesta, fa un gir de 180 graus per separar-se del torrent que dona nom al carrer. Si entreu per aquest sot trobareu la font, ja que és situada al costat dret del torrent de la Llobeta. La font del Lleó va ser arranjada pel sr. Pi a principis del segle XX. Aleshores l'aigua rajava d'un gros cap de lleó, que avui encara endevinem malgrat haver estat trencada la ceràmica. També era anomenada la font del Xato, sembla ser perquè l'animal representat tenia el morro pla. Va ser tant popular, que a les primeres dècades del segle XX la imatge de la font fins i tot decorà el paper moneda d'Aiguafreda. Altres noms que també ha rebut al llarg del segle XX és font de la Llobeta i font del Torrent. Hi ha una postal dels anys 20 del segle passat de L. Roisin (nº18 Aiguafreda) on es pot apreciar la majestuositat de la font en aquells temps, amb dos noies estiuencs amb vestits blancs abillades de forma impol·luta, al costat del cap del lleó, i una tercera noia del poble asseguda a un mur avui desaparegut que hi havia davant de la font. L'obra de la font és un gran mur còncav de pedra contenint l'estatge muntà per poder disposar d'un pla al costat del torrent. El mur ha perdut en pràcticament la seva totalitat l'estucat blanc original de fa cent anys i també les peces de remat i ornament. Al peu del mur un banc corregut, amb peces ceràmiques vidrades a la part baixa del respall, acompanya ambdós costats de la deu d'aigua. Un renglera de rajoles verdes, amb rajoletes petites de color blau intercalades, posades en posició de rombe sobre la línia ceràmica guarneixen el banc. El broc actual és un tub d'acer encastat a una vella roca tota recoberta de molsa que aboca la seva aigua a una pica semicircular de trencadís ceràmic, tot i que ara també és recoberta de verdet. El lloc és molt humit, i si no si fan tasques de manteniment sovint, l'esbarzeram ho tapa tot.

Hi ha fonts que amb el temps s'han perdut. La [font del Saüc](#) estava propera al mas homònim ara en ruïnes. L'antiga font de la Llobeta tal i com es pot veure en la postal de 1917 de Missé Hermanos ja no existeix. La [font de la Llobeta](#) (GPS: 41.777397, 2.250165) que va substituir l'original està situada al costat nord del carrer de la Llobeta, a l'altre costat de la masia d'origen medieval que va ser ampliada i reformada durant el segle XIX, i que ha donat lloc a aquest veïnat tan particular. La boca de la mina d'on prové l'aigua està situada davant la capella del Sagrat Cor, des d'on està canalitzada fins a la font. El brollador metàl·lic de la font està fixat en el mur de contenció d'una casa (avui en dia malauradament entubat). L'aigua antigament queia en una bassa ovalada, acabada amb un mur de perfil sinuós en un extrem. Una part de l'aigua de la mina estava canalitzada fins a un rec on hi havia el safareig, actualment tot tapat de vegetació i molt perdut.

L'amagada [font de les Acàcies](#) (GPS: 41.777163, 2.248280) és situada al camp erm del marge oest de carrer Abadessa Emma, darrera de les naus Automàtic F. Company. Des del carrer cal creuar el camp en direcció un canyissar i trobem la font sota d'unes acàcies ben formades, que donen nom a la font. La font està constituïda per una estructura rectangular semisoterrada, feta de pedra ben lligada amb ciment. En una de les cares interiors hi havia fixat un brollador metàl·lic, actualment trencat o tallat ran del mur, d'on no surt aigua, tot i que pel desguàs de la font se sent passar aigua relativament abundant, de manera que tot fa pensar que seria una font fàcil d'arreglar. La font i el seu entorn, que havia estat habilitat amb taules i bancs, estan totalment coberts de vegetació, en un estat trist i abandonat.

La [Fontica](#) (GPS: 41.793624, 2.271933) és una font natural que en alguns llocs apareix amb aquest nom i en d'altres amb la denominació de font Tica. Situada a l'extrem nord del terme municipal d'Aiguafreda, en la pista que ens porta d'Aiguafreda de Dalt a la font de la Gallina, alimenta el torrent del Til·ler. Pujant per la pista sempre tenim el torrent a la nostra esquerra, fins que en un moment creuem el torrent i a partir d'aleshores es trobarà a la nostra dreta. En aquest precís indret, just abans de creuar el torrent, a la vostra dreta podeu observar un aiguaneix sempre ple d'aigua i vegetació. Si mireu amb atenció veureu arran de l'aigua enclotada un petit broc metàl·lic i a la mateixa pedra gravada "La Font", els traços següent han estat malmesos, i això ens impedeix discernir sobre el nom original de la font. Si no veieu el gravat, netegeu amb aigua la pedra més vertical (com hem fet nosaltres quan hi hem estat) per poder descobrir les lletres, que molt sovint són tapades pel verdet de la molsa que creix arreu. La font no és gens esplendorosa arquitectònicament, però diuen que quan alliberes una font de la presó de l'oblit alliberes també l'energia del que ens ha estat regalat. Si passeu per la Fontica, allibereu-la de l'oblit!

La històrica [font Fresca](#) (GPS: 41.7874, 2.2576) té l'honor de ser la font documentada més antiga del Montseny (tal i com hem vist, des de l'any 898 junt amb la consagració de l'església del Sant Martí del Congost). És emplaçada a escassos 125 metres al sud d'Aiguafreda de Dalt. Des de l'església cal prendre un camí ascendent que arrenca al sud i marxa inicialment en sentit sud-est, seguint les marques del sender PR-C 200. La font queda dins el bosc, en un extrem d'una terrassa enlairada per sobre del camí, en un bellíssim racó molt ombrívol, amb altes acàcies i alzines. Al mig de la terrassa disposem d'una taula rodona de pedra circumval·lada per un cercol de ferro, sostinguda per una creu de totxanes en forma de zigurat invertit. La taula és envoltada d'un banc concèntric de pedra per seure, i a la part baixa que toca el camí també hi ha d'altres taules i bancs per fer-hi una estada. El conjunt de la font està format per un sinuós mur de pedra adossat a la muntanya que conté el talús, més alt del mig que dels costats, amb un pedrís corregut de pedra tant llarg com el mur que li fa de respall. Del mig del mur i a mitja alçada brolla l'aigua per un broc de pedra, cau a una primera pica i després passa a un bassal semicircular a dos pams del terra. Coneguda amb aquesta denominació per la frescor de la seva aigua que diuen que antigament havia estat abundosa, malgrat que avui dia el seu preuat líquid és escàs per poder beure.

La [font de la Plaça](#) (GPS: 41.7681, 2.2504) és una font pública situada a la cara nord de la plaça Major, d'on antigament es treia l'aigua amb un volant i més endavant amb un motor. Al costat del camí Ral es va configurar la plaça Major, fins que al 1675 es va alçar en un dels angles de l'actual plaça una petita església que va significar el primer pas per a l'emancipació del nucli que s'anava formant al fons de la vall respecte la parròquia originària. Aquest petit edifici religiós va esdevenir parròquia el 1877 en erigir-se l'església dedicada a Santa Maria d'Aiguafreda, precedent de la moderna construcció dels anys 60. La font de la Plaça és adossada en un extrem de l'edifici de l'hostal de l'antic poble de les Ferreries. Es tracta d'una estructura de pedra treballada amb la data de 1871 cisellada sobre d'un medalló central en relleu, i a cada costat té un broc, a la dreta un polsador, i a l'esquerra una canella colzada de la que no en surt res. La pica rectangular de pedra recull les aigües sobrants.

La [font de la Casanova de Sant Miquel](#) (GPS: 41.785408, 2.286625) dóna vida al mas arranjat per la Diputació com a refugi, que es troba al camí que voreja la riera del Pujol. Es tracta d'una font que dóna aigua als estadants del refugi i al jardí, aigua que prové d'una captació feta propera a la mina de la font del Saní. La font té una aixeta moderna i aboca la seva aigua a un safareig tradicional. Des de la Casanova de Sant Miquel hi ha un vertiginós corriol que us aproparà a la ermita de Sant Miquel de Canyelles, que podreu visitar, ja que la trobareu amb la porta tancada però sense clau. Compte a l'entrar, ja que la volta de l'ermita és plena de ratpenats.

La captivadora [font dels Balços](#) (GPS: 41.7772, 2.2563) és localitzada al costat del torrent que li dóna el nom, al sud de la pedrera de Cruïlles, al caire de l'espadat deixat per l'activitat extractiva. Des de la font, un balcó natural ens obra una vista panoràmica cap al nord, amb Centelles al peu dels cingles. Podem accedir-hi des del cementiri, per una pista que s'enfila a nord, però la deixem de seguida tot girant a la dreta pel camí de l'Aregall. Al cap de només d'una cinquantena de metres d'haver-lo encetat, trenquem a l'esquerra per un corriol costerut que s'enfila bosc amunt. El sender està ben definit i uns 225 metres més amunt som davant la font. Dues gran alzines ens senyalen el seu emplaçament. La font està constituïda per unes quantes pedres lligades en forma de petit mur irregular des d'on l'aigua raja per un broc de ferro i cau a una basseta quadrada de pedra, que per un petit orifici lateral alimenta a una bassa més gran, també de pedra, situada a la dreta que servia per abeurar-hi el bestiar de Cruïlles. L'aigua raja amb un abundant doll, molt fresca a l'estiu i diuen que calenta a l'hivern, tot i que nosaltres no hem sabut trobar aquesta diferència tèrmica. En èpoques de sequera continuada brolla amb la mateixa intensitat.

La jogassera [font dels Enamorats](#) (GPS: 41.7817, 2.2473) és situada a la sortida nord del poble, al costat de la riera de Martinet i en el punt on comença la carretera que va cap a Aiguafreda de Dalt, al final del carrer dels Enamorats. La font, que és molt coneguda i apreciada al poble, queda dins una petita àrea d'esbarjo enlairada respecte de la carretera i protegida per unes baranes de fusta. Al seu interior disposa de dues taules rodones de pedra ben ombrejades. És annexada a un mur de pedra lligada que suporta el pla de la muntanya. D'aquest mur en sorgeix una pedra d'aire antic i desgastat d'on surt un broc de ferro colzat per on brolla l'aigua que cau al bassal quadrat de pedra. El broc té un forat al capdamunt, que podem fer brollar amunt amb tapant amb la mà el cabal inferior. A banda i banda de la font, amb un terra empedrat i esglaonat, hi ha dos bancs de pedra adossats al mur principal que li fan de respall. A l'esquerra del mur hi trobem el nom de la font i l'escut d'Aiguafreda en relleu ceràmic. A la dreta una majòlica vermellosa i amb lletres daurades, tot i que en un estat de mala conservació, permet llegir la bonica estrofa d'Asmarats dedicada a la font.

Aiguafreda és el país de l'aigua i de la frescor, i és el poble un paradís que té fonts en abundor.
Aiguafreda-2018. Festa Major d'Hivern (versió post-print).
Oscar Farrerons, Adrià Corella. (Desembre 2018)

Font dels Enamorats (Foto Adrià Corella)

La misteriosa [font Amiga](#) (GPS: 41.792418, 2.264340), és situada a l'extrem nord del terme municipal, en la pista que ens porta d'Aiguafreda de Dalt a la font de la Gallina. Sortint de l'ermita consagrada per l'abadessa Emma, en 700 metres d'ascensió per la pista en direcció nord arribarem a creuar el Sot de la Berlana, que alimenta la Riera del Martinet a l'alçada de l'Afrau. Just en aquest punt veureu al desmunt de la muntanya l'afloració natural de la font Amiga, on sempre hi ha aigua en moviment. La font és natural, sense broc, però per facilitar la seva localització una bona ànima ha col·locat un rètol metàl·lic a la pedra per poder identificar-la amb facilitat. En aquest punt podeu gaudir de les vistes del cingles de l'Afrau i més lluny a sud dels de Bertí, mentre la música de l'aigua encanonada a la riera del Martinet sembla una melodia que ens indica el camí.

La portentosa [font del Pontasco](#) (GPS: 41.7707, 2.2479) s'ubica on antigament s'acabaven les cases del carrer Major, el punt septentrional on es trobaven l'antic camí Ral i la carretera originària del segle XIX. La font està situada a la vorera de llevant de la carretera de Ribes. Elegamment retirada del pas, en una placeta pavimentada ombrejada per quatre plataners, el conjunt es troba protegit per tanques de fusta. Un muram de pedres de junta oberta conté la muntanya, a l'esquerre amb una escala que puja bosc amunt, i a la dreta amb un mur més baix amb un seient de pedra corregut que al final gira en angle recte per tancar l'espai. El respall del banc és de toves ceràmiques. Al bell mig de la placeta dos grans taules circulars que semblen rodes de molí, i bancs concèntrics d'obra al seu voltant, permeten una estada molt agradable i lleugerament bucòlica. El polsador per on raja la font és situat a un nínxol excavat dins la pedra emmarcat per obra de totxana a banda i banda amb acabat piramidal. Un gran rètol ceràmic pres al mur ens indica el nom de la font. Al peu de les escales que pugen muntanya amunt podem trobar una pica de pedra. El nom de la font prové d'un antic edifici que hi era

proper amb el nom de "Pontasco" o "Portazgo". Antigament era molt estret el pas del camí Ral en aquest lloc, i l'edifici en qüestió podria ser que indiqués el pagament d'un peatge per poder passar. És possible que fossin els barons de Cruïlles, que eren gent molt bel·licosa, qui gaudissin del dret de cobrar per les mercaderies que transitaven pels seus dominis (aquesta és una hipòtesi de l'estudiosa Carola Duran).

Font del Pontasco (Foto Adrià Corella)

La [font d'en Pinós](#) (GPS: 41.771403, 2.245967) malgrat pertànyer formalment a Centelles, és pràcticament annexa al nucli urbà d'Aiguafreda. S'hi accedeix des d'aquest poble per una bonica passera de fusta que creua el riu, un cop baixat als marges des del carrer que precisament porta el nom de Font de Pinós, que creua a la carretera de Ribes prop del tradicional restaurant Els Traginers. Emplaçada a tocar el riu Congost, la font estava en molt mal estat des que una riuada es va emportar l'antiga palanca al 1995, i s'havia anat perdent, fins que al 2012, un grup d'amics⁸ van decidir posar-hi mans a l'obra per recuperar-la juntament amb el grup de defensa fluvial Associació Martinet. Actualment aquest grup d'Amics de la font d'en Pinós continua mantenint el lloc i cada any organitza agradables diades poètiques i d'altres esdeveniments interessants. La fusta per a la passera fou donada de manera desinteressada per "Fustes Soldevila" d'Aiguafreda. La font està enclavada a un mur de pedra ben treballada de 3 metres d'alçada. Dins el mur, un arc rebaixat dona lloc a un pla enfonsat d'uns 30 centímetres amb el mateix tipus de pedra que l'exterior. Dins, un artístic cartell de barres de ferro corbades retolen el nom de la font. Sota una aixeta simbòlica hi ha els tres brocs per on raja l'aigua, encastats en roques més antigues que la resta del pany de mur. Els brocs són diferents, dos de pedra i el de la dreta d'acer. A banda i banda de l'arc rebaixat s'obre un banc corregut amb toves ceràmiques de seient i respatlles. L'entorn és molt agradable gràcies a l'ombra dels grans plataners a l'estiu, i al sol de l'hivern a tocar el Congost. D'un d'aquests plataners fa pocs anys en

⁸ Vadefonts: <https://www.facebook.com/LEsFontsDAiguafreda/>

penjava un casolà gronxador de fusta. Una mica riu avall, els voluntaris que van recuperar la font van arranjar també els antics safareigs que malgrat que ara ningú els usa podrien recuperar la seva antiga funció amb molta dignitat. A tot l'entorn encara es poden contemplar de forma clara els bancals de pedra que permetien aprofitar agrícolament tot l'estatge. De l'aixeta de la font d'en Pinós hem vist que hi ha retolat MMXII.

Conclusions

Les fonts han estat un element del patrimoni cultural i natural destacat a tot el Montseny, i encara en més mesura a Aiguafreda. Cal recordar la "*cultura de la font*": tradicions, costums i hàbits que es duen a terme amb les fonts com a protagonistes. Mantenir les nostres fonts en bon estat, lliures de bardisses o brutícia, per tal de conservar-les com una de les riqueses més grans del Montseny i d'Aiguafreda, és una feina necessària, així com desenvolupar el raonament teòric i qualsevol evidència pràctica d'elles. Preservar les fonts, en aquesta societat de les presses i de l'aigua embotellada, és una comesa heroica i necessària, una tasca de tots: administracions i societat civil. Recuperem el gaudi de les fonts! Recuperem la cultura de la font!

Agraïments

A Carola Duran Tort, Enric Alexandre de Can Pinú, Sisku Aragay, Joan Miró Farrerons, Maria del Molí de l'Avencó, Miquel Parella.